

صحبت از آسیب های اجتماعی است و عواقبش در جامعه که اوضاع را برای خانواده ها سخت تر می کند. می گویند سن و سال در شروع جرائم و به خصوص مصرف مواد مخدر مهم است. به عقیده کارشناسان اگر نوجوانی تا هجده یا بیست سالگی امصرف مواد دور باشد، احتمال گرایش به مصرف دارو به شدت کاهش پیدا می کند. اعتیاد دانش آموزی ترسناک است. اگر مادر یا پدری بشنود فرزندش در مدرسه کنار دانش آموزی می نشیند که معتاد است، چه حالی می شود، وای به روزگاری که آن دانش آموز معتاد، فرزند خودش باشد. با گسترش آسیب هادر جامعه، دیگر نمی توان با اطمینان گفت یک گروه یا دسته از آن درامان می مانند. خبرهای زیادی درباره اعتیاد در بین این گروه سنی منتشر می شود و مهم است بدانیم وضعیت مادر مدارس شهر مشهد چگونه است و چه کسی بر آنان به درستی نظارت می کند؟

حشیش و گل پرمصرف تر است

«نمی توانیم بگوییم در میان دانش آموزانمان معتاد نداریم اما آمار آن بسیار کم و در صدی کمتر

از عدد یک را در استان به خود اختصاص می دهد. این عدد، نتیجه آمارگیری رسمی نیست و شاید مرکز مشاوره آموزش و پرورش بتواند عدد دقیق تری اعلام کند.» گفت وگویمان با وحید اشرفی، جانشین دبیر ستاد مبارزه با مواد مخدر استان، این گونه آغاز می شود و با این جمله ادامه پیدا می کند: اما از نظر ما حتی یک نفر هم زیاد است.

او توضیح می دهد: اهمیت این گروه سنی به این دلیل است که در سنین زیر هجده سال مغز در حال تکامل است و به ثبات نرسیده است و تأثیری که مصرف مواد مخدر و اعتیاد آور روی مغز می گذارد، خطرناک و جدی است. حتی درمان این گروه هم در آینده سخت تر خواهد شد و به همین دلیل، بهترین کار پیشگیری و آگاه سازی است. اگر فرد از پانزده سالگی سیگار بکشد، تا هفده یا هجده سالگی به مصرف گل و حشیش خواهد رسید و اگر از بیست سالگی شروع کند، در بیست و چهار سالگی به آن مواد می رسد. باید تا می توانیم، سن شروع مصرف را به تأخیر بیندازیم. دست کم می دانیم که بعد از بیست سالگی، فرد تا حدودی قدرت تشخیص خوب و بد را به دست خواهد آورد؛ چون رشد مغزش کامل می شود.

اشرفی از طرح مشترکی یاد می کند که با همکاری ستاد مبارزه با مواد مخدر و اداره کل آموزش و پرورش استان برگزار می شود: این طرح با نام «یارگیران زندگی» اجرا می شود. از بین تعدادی از نوجوانانی که علاقه مند به فعالیت های عام المنفعه هستند، از هر کلاس چند نفر به عنوان همیار انتخاب می شوند، از طریق مشاور مدرسه در حوزه آسیب های اجتماعی، اعتیاد و پیشگیری از آن آموزش می بینند و سپس آن آموزش ها را به هم کلاسی های خود منتقل می کنند که به نوعی آموزش غیرمستقیم بچه ها از طریق گروه هم سالان است. جانشین دبیر ستاد مبارزه با مواد مخدر استان یادآوری می کند: به طور طبیعی مناطق و مدرسه ای که در معرض آسیب بیشتر هستند، در اولویت آموزش بوده اند اما نمی توانیم بگوییم هیچ خطری مدارس دیگر را تهدید نمی کند. حدود ۵۵ درصد افراد جامعه ما را معتادان تشکیل می دهند که تقریباً به اندازه عدد میانگین جهانی است اما ۹۵ درصد بقیه افراد جامعه نیز در معرض خطر هستند. نمی توانیم بگوییم چون امروز معتاد نیستند، دیگر معتاد نخواهند شد؛ زیرا اعتیاد یک بیماری مسری است و هر فرد معتاد در طول زندگی اش می تواند دست کم ۱۰ نفر دیگر را معتاد کند. آن افراد حاضر در جامعه، مدرسه و در سنین مختلف، همیشه در معرض خطر هستند.

اشرفی با اشاره به اقدامات ستاد مبارزه با مواد مخدر بیان می کند: برای موارد مختلف، آیین نامه هایی داریم و اعتباری هم برای اجرای آن ارائه می شود. وظیفه شناسایی و درمان دانش آموز معتاد با آموزش و پرورش است و مرکز مشاوره تخصصی هر ناحیه؛ البته از طریق سامانه نماد هم می شود آسیب ها را شناسایی کرد و گزارش داد تا دانش آموز وارد چرخه حمایت و درمان شود.

اگرچه اطلاعات غیررسمی که گاهی در رسانه ها منتشر می شود از مصرف سیگار، ماری جوانا و سیگارهای الکترونیکی در میان دانش آموزان خبر می دهد، او مصرف فراوان ماده مخدر گل را تأیید نمی کند: مصرف گل زیاد نیست و اگر هست، باز در هر منطقه تفاوت دارد. ممکن است در مناطقی بیشتر باشد و در مناطق خاص و مدارس نمونه، ماده مخدر دیگری استفاده شود. روند اعتیاد به مواد مخدر به ترتیب از سیگار شروع می شود، به حشیش و گل می رسد و در نهایت تریاک، هروئین و شیره. یعنی به سوی مواد سنگین و صنعتی می رود. لذا از هر جا شروع کنند، ماده اول و دوم همان گل و حشیش است.

مسئولان استانی وجود اعتیاد میان دانش آموزان را تأیید می کنند اما همچنان ابهام و سؤال درباره این آسیب اجتماعی فراوان است

اعتیاد دانش آموزان؛ آمار دقیق نداریم

۱,۵۰۰,۰۰۰ نفر دانش آموزان استان

حدود یک درصد بیش بینی معتادان دانش آموز استان

به سرعت کار درمان را پیش ببریم. شناسایی بموقع اولین قدم است و بعد درمان. اگر وضعیت دانش آموز خیلی حاد باشد، او را به مراکز دیگر مثل بهزیستی و مجتمع قضایی شوق زندگی معرفی می کنیم.

ستاد مبارزه با مواد مخدر، آمار یک درصد را برای اعتیاد دانش آموزان اعلام کرده است.

نظر شما چیست؟

این آمار قطعاً درست نیست. باید بدانیم مرجع دوستان کجاست. عددی که برای ما قطعی است، خیلی کمتر از این هاست. اصلاً به درصد نمی رسد. اعتیاد در مدرسه شکل نمی گیرد اما ما مسئولیت پیگیری اش را برعهده داریم.

اینکه می گویند در مدرسه شکل نمی گیرد، شاید اشتباه باشد؛ چون گروه هم سالان به شدت روی هم اثر می گذارند.

من هم به این مسئله معتقدم اما نکته این است که گاهی می گوئیم شرایطی در مدرسه وجود دارد که دانش آموزان از هم می آموزند یا از هم مواد می گیرند. این را اصلاً قبول نداریم، اما این دانش آموزان ممکن است با هم رفیق بشوند و خارج از فضای مدرسه و در بستر فضای مجازی، ارتباط بگیرند. ما در این موضوع در مدرسه هم مراقبت داریم، هم آگاهی بخشی و در عین حال دانش آموزان را مراقبت می کنیم، مگر اینکه از اتفاق خبردار نشویم. محیط مدرسه نه تنها به این موضوع دامن نمی زند، بلکه همه تمهیدات مقابله با این ماجرا را می اندیشد.

چه موادی بیشتر مصرف می شود؟

ستاد مبارزه با مواد مخدر اطلاعات دقیق تری دارد. نوع مواد مخدر که در بزرگ سالان به سمت مواد صنعتی برود، در نوجوانان هم به همین سو حرکت می کند. اغلب نوجوانانی که در سنین مدرسه اعتیاد دارند، یا تحت حمایت بهزیستی هستند و غالباً ترک تحصیل کرده اند یا کودک کارند. شاید در سنین دانش آموزی باشند اما در مدرسه نیستند.

اوضاع استان ما نسبت به کل کشور چگونه است؟

بر اساس ارزیابی اخیر وزارتخانه و به واسطه اقدامات انجام شده در اردوگاه ها و نمایشگاه های مختلف برنا. اردوی مادرودختری حورا و پدروپسری علمداران، استان ما جزو مراکز بارش درگاهش آسیب های اجتماعی بوده است. البته گفته بودند بهترین عملکرد را داشتید اما خودمان این رانمی گوئیم تا به همین شدت به پیگیری ها ادامه بدهیم.

گزارشی با پایان باز

اعتیاد هم از آن موضوعاتی است که خیلی آمار و نکته های دقیقی از آن منتشر نمی شود، چه برسد به آنکه قرار باشد درباره دانش آموزان ببرسیم. اینکه دانش آموزان هم مانند همه جامعه بیش از گذشته، درگیر این معضل شده باشند، بدیهی است. همین درگند کلام از زبان مسئولان مربوط سؤالات بسیاری در ذهنمان باقی گذاشت.

برای دانش آموزانی که دچار یأس و ناامیدی هستند یا تفریح مشخصی ندارند و با خانواده متلاشی زندگی می کنند، کوتاه ترین راه، اعتیاد است. اگر هر مدرسه ای مشاور داشته باشد، چند روز و ماه طول می کشد که بتواند یک جلسه با هر دانش آموز صحبت کند؟ این از دست دادن فرصت نیست؟ آیا آن دانش آموز فرصت کافی برای مبتلا کردن دوست دیگرش را ندارد؟ در جامعه ای که بزرگ سالان اهمیتی به مشاوره نمی دهند، چه کسی برای جلسات درمان نوجوانان وقت می گذارد؟

این گزارش را با این گفت وگوها تمام نمی کنیم. این مسئله را در شماره های بعدی پیگیری خواهیم کرد.

آسیب های کلی، بالاتر هستند. عامل دیگری که به ما کمک می کند، این است که مشاوران و مراکز مشاوره ما در شناسایی این ها چقدر مؤثر عمل می کنند؟ ما یک عدد داریم که به عنوان مثال بیشترین شناسایی در شهرستان فیروزه بوده است اما آیا بیشترین تعداد دانش آموز را هم دارد؟ خیر. این عدد مشخص کننده این است که مشاوران ما در شناسایی این ها خیلی خوب عمل کرده اند ولی ممکن است یک شهرستان دیگر درست شناسایی نشده باشد.

مدیران تمایلی ندارند که بگویند دانش آموز معتاد داریم و او را اخراج می کنند؟ اگر در این مرحله از شناسایی، دانش آموز حذف شود که نمی توانیم با اطمینان بگوییم چنین مواردی نداریم، شما هرگز متوجه نخواهید شد؟

اگر چنین چیزی وجود داشته باشد، ما آن را آسیب می دانیم. وظیفه ما این است که بگوییم اخراج دانش آموز اگر ناشی از نا آگاهی مدیر باشد، پاک کردن صورت مسئله است.

و تخلف مدیر؟

بله؛ دقیقاً. آن وقت مدیر، متخلف است. اتفاقاً در حال اصلاح این گزاره هستیم. اگر مدیر مدرسه و به دنبال آن اداره ای، دانش آموزان در معرض خطر آسیب را شناسایی کند، از نظر ما عملکرد بهتری دارد.

یعنی قصد پنهان کردن ندارید چون در حال آسیب زدن به دانش آموزان دیگر است؟

بله. در مدرسه هم نتواند، در جامعه به دیگران آسیب می زند. اگر در مدرسه شناسایی کنیم، می توانیم

می رسد، مواردی است که شناسایی شده است و مشاور مدارس ما متوجه می شوند که دانش آموز درگیر مصرف مواد مخدر شده است و او را به مرکز مشاوره ارجاع می دهند و در این مرحله آمار به دست ما می رسد. از این پس، خدمات درمانی و مداخله های لازم برای آن ها انجام خواهد شد. نکته مهم این است که ما همه آنان را از نظر پایه تحصیلی، جنسیت، نوع مدرسه و بافت محل سکونت، بررسی و تحلیل می کنیم. اعتیاد یک موضوع پیچیده است و به این سادگی قابل بررسی نیست و ما از یک سو ملاحظه می کنیم که به دانش آموز انگ معتاد نزنیم و از سوی دیگر نمی خواهیم واقعیت پنهان شود. ما در حال تحلیل ماجرا هستیم؛ نه فقط اعتیاد بلکه همه آسیب های اجتماعی. در تحلیل های خود هم به چند گزاره رسیدیم: اول اینکه عامل اصلی ای که دانش آموز را در معرض اعتیاد قرار می دهد، داشتن خانواده از هم گسیخته یا والدین مطلقه است. این گزینه پیش بینی هم هست که آسیب بیشتری دیده شود اما این طور نیست که در اعتیاد آمار بیشتری داشته باشند، بلکه در تبادکان تنوع آسیب هایمان بیشتر است؛ چون دانش آموز دارای خانواده فقیر و از هم گسیخته است و خانواده اش جمعیت بیشتری هم دارد. ما در این زمینه نسبت به جمعیت دانش آموزی می سنجم.

اینکه مثلاً پنج دانش آموز معتاد داشته باشیم، در قیاس با ۱۸۵ هزار دانش آموز منطقه تبادکان زیاد است؟ خیر. ارزیابی های ما نشان می دهد که ادارات دیگر ممکن است در صدر آمار باشند.

اگر شما آمار دقیق نداشته باشید، هیچ کس دیگری هم ندارد؟

افرادی که به مراکز مشاوره مراجعه می کنند، فقط درگیر اعتیاد نیستند. ارزیابی ها را گفتیم. از نظر منطقه، نیاز به بررسی بیشتری داریم ولی در عین حال دو یا سه شهرستان را در موضوع کلی آسیب ها شناسایی کرده ایم؛ چون یک آسیب را سؤال می کنید، نمی توانم عدد بگویم و گرنه به صورت کلی می دانیم. شهرستان های قوچان، سرخس و بردسکن به لحاظ

آمار دقیقی نداریم

در سنین دانش آموزی هستند اما در مدرسه نیستند از سوی دیگر برخی کارشناسان معتقدند که ما در موضوع اعتیاد دانش آموزی، مشکل چندانی نداریم و اوضاع این قدرها هم خراب نیست. برای اینکه از دورون مجموعه آموزش و پرورش و اقدامات در حال انجام آن بدانیم، لازم است با دکتر علی مهدوی خواه، معاون پرورشی و فرهنگی اداره کل آموزش و پرورش استان، گفت وگو کنیم.

از نظر نوع محدوده زندگی، دانش آموزان معتاد، بیشتر در کدام نواحی آموزش و پرورش ساکن هستند؟

تحلیل کردیم اما الان حضور ذهن ندارم. منطقه تبادکان، منطقه حاشیه شهر محسوب می شود. قابل پیش بینی هم هست که آسیب بیشتری دیده شود اما این طور نیست که در اعتیاد آمار بیشتری داشته باشند، بلکه در تبادکان تنوع آسیب هایمان بیشتر است؛ چون دانش آموز دارای خانواده فقیر و از هم گسیخته است و خانواده اش جمعیت بیشتری هم دارد. ما در این زمینه نسبت به جمعیت دانش آموزی می سنجم.

وضعیت مدارس ما در حال حاضر چگونه است؟ آمارها چه می گوید؟ ظاهراً مراکز مشاوره شما، مشغول پیگیری و درمان دانش آموزان می شوند؟

متأسفانه آمار دقیقی نداریم و آنچه به دست ما